

DÜNYADA DÖNÜŞÜMCÜ LİDERLİK VE HEMŞİRELİK ALANINDA YAPILAN YAYINLARIN BİBLİYOMETRİK ANALİZİ (1990-2023)

Fatma AZİZOĞLU* & Sibel ERKAL İLHAN**

Öz

Araştırmada, 1990-2023 yılları arasında dönüşümcü liderlik ve hemşirelik alanında yapılan çalışmaların belirlenmesi, görselleştirilmesi ve eğilimlerin belirlenmesi amaçlanmıştır. Veriler, "Web of Science Core Collection" veri tabanından toplanmıştır. Bibliyometrik analizler R yazılım programında Biblioshiny arayüzü aracılığıyla yapılmıştır. Tarama için "transformational leadership" AND "Nursing" anahtar kelimeleri kullanılmıştır. Araştırma toplam 581 yayından ve 363'ü örnekleme olarak seçilmiştir. Taranan indeksler Science Citation Index Expanded, Social Sciences Citation Index, Emerging Sources Citation Index'dir. Araştırmadaki makalelerin yıllık büyüme hızı 10,11 olarak bulunmuştur. Toplam 104 dergide 363 makale üretilmiştir. Yayın başına ortalama 19.61 atıf bulunmuştur. İncelenen yayınlarda toplam 11.527 kaynak, 792 anahtar kelime ve 535 anahtar kelime plus kullanılmıştır. Yayınlarda 1028 yazarın bulunduğu, makale başına 3,18 ortak yazarlık olduğu, tek yazarlı 56 makale bulunduğu, uluslararası ortak yazarlık oranının %18,18 olduğu görülmüştür. En çok "leadership", "nursing", "nurses", "transformational", "management", "job satisfaction" anahtar kelimeleri kullanılmıştır. En üretken yazarın Kvist T, en fazla yayının 144 makaleyle Amerika Birleşik Devletleri, en çok çalışma yapan kurumun University of Eastern Finland, yayınların büyük bir kısmının Journal of Nursing Management dergisinde ve 355 makaleyle yayın dilinin İngilizce'dir Bu çalışmayla bu alanda yapılan yayınların oldukça yeni olduğu, yayınların 2008 yılından itibaren arttığı ve 2021'de en yüksek sayıya ulaşıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Liderlik, Dönüşümcü Liderlik, Hemşirelik, Bibliyometrik Analiz, Biblioshiny.

* Dr. Öğr. Üyesi., Haliç Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü, fatmaazizoglu@yahoo.com, <https://orcid.org/0000-0002-7102-9797>

** Prof. Dr., Haliç Üniversitesi Sağlık Fakültesi Hemşirelik Bölümü, sibelilhan@halic.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-5792-0700>

BIBLIOMETRIC ANALYSIS OF PUBLICATIONS OF TRANSFORMATIONAL LEADERSHIP AND NURSING IN THE WORLD (1990-2023)

Abstract

The aim of the study was to determine, visualize, and determine trends in the field of transformational leadership and nursing between 1990-2023. The data were collected from the "Web of Science Core Collection" database. Bibliometric analyzes were performed in the R software program via the Biblioshiny interface. The keywords "transformational leadership" AND "Nursing" were used for the scan. A total of 581 publications and 363 of them were selected as the sample. The scanned indexes are Science Citation Index Expanded, Social Sciences Citation Index, Emerging Sources Citation Index. The annual growth rate of the articles was found to be 10,11. A total of 363 articles were produced in 104 journals. An average of 19.61 citations were found per publication. A total of 11,527 sources, 792 keywords, and 535 keyword plus were used in the examined publications. It was observed that there were 1028 authors in the publications, 3.18 co-authorships per article, 56 articles with single authors, and the international co-authorship rate was 18.18%. The most used keywords were "leadership", "nursing", "nurses", "transformational", "management", "job satisfaction". The most productive author was Kvist T, the most publications were in the United States with 144 articles, the institution with the most studies was the University of Eastern Finland, the majority of the publications were in the Journal of Nursing Management, and the publication language was English with 355 articles. This study concluded that the publications in this field are quite new, the publications have increased since 2008, and the highest number was reached in 2021.

Keywords: Leadership, Transformational Leadership, Nursing, Bibliometric Analysis, Biblioshiny.

Giriş

Liderlik kavramı insanların birlikteliğinin en temel ve en genel biçimi olarak tanımlanmaktadır. Bireylerin etkileşiminin olduğu her yerde liderlik ortaya çıkmaktadır. Liderlik sosyal bir süreçtir. Bireylerin birbirleriyle etkileşiminin yanı sıra, birey ve grup arasında karşılıklı bir etkileşim söz konusudur. (Mumford, 1906, ss. 219-220). Liderlik hem çok karmaşık hem de çok boyutlu bir kavram olup en çok çalışılan konulardan biridir. Liderlik kavramı pek çok şekilde tanımlanmıştır. Stogdill "Liderlik, Üyelik ve Organizasyon" adlı makalesinde liderliği "*hedefe ulaşmayı amaçlayan etkileme süreci*" olarak tanımlamıştır (Stogdill, 1950, s. 4).

Liderlik kavramı, yıllar içerisinde liderin tam kontrol sahibi olduğu yukarıdan aşağıya bir modelden, liderin ekibinin bir vizyon geliştirmesine yardımcı olduğu, başarı için ekip üyelerini güçlendirdiği daha işbirlikçi bir yaklaşıma doğru evrilmiştir (Sonnino, 2016, s. 19). Liderlik konusunda öncü çalışmalar yapan Warren Bennis, liderliği "*kendini tanıma, iyi iletilmiş bir vizyona sahip olma, meslektaşları arasında güven oluşturma ve kendi liderlik*

potansiyelini gerçekleştirmek için etkili eylemlerde bulunma işlevi” olarak tanımlamıştır. Modern yönetimin kurucusu olarak tanımlanan Peter Drucker, lider kavramını *“takipçileri olan biri”* olarak tanımlamış, yönetim ve liderlik arasındaki farkı *“Yönetim işleri doğru yapmaktır; Liderlik doğru şeyleri yapmaktır”* şeklinde ifade etmiştir. Başarılı liderlerin sergilediği davranışlara odaklanan Kouzes ve Posner, *“Liderliğin her zaman, her yerde ve her fonksiyonda gerçekleşebileceğini”* ifade etmektedir (akt. Kumar ve Khiljee, 2015, s. 63).

Liderlik kavramının gelişimine bakıldığında 1840’lı yıllardan beri ele alınan bir konu olduğu görülmektedir. İlk olarak liderlik ile ilgili “Büyük Adam Teorisi” ortaya atılmış, bu teoride liderliğin doğuştan var olan ve benzersiz bir özellik olduğu vurgulanmıştır. Bu teorinin ardından “Özellik Teorileri” 1930-1940 yılları arasında ortaya atılmış ve geçerli olmuştur. “Özellik Teorileri” başarılı bir liderin doğuştan gelen özelliklerinin yanı sıra eğitim ve uygulama ile geliştirilebileceğini savunmaktadır. Ancak liderlik özellikleri olarak tutarlı özellikler ortaya konulamamıştır. Liderlik konusunda 1940-1950 yılları arasında “Davranış Teorisi” yaklaşımı etkili olmuştur. Bu yaklaşıma göre liderlik özelliklerinin doğuştan gelmediği, liderlik davranışlarının öğrenilebileceğini ileri sürmüştür. Liderlik becerilerinin ve davranışlarının geliştirilmesini içeren bu teoride, liderliğin büyük ölçüde öğrenildiği inancını destekleyen eğitim programları geliştirilmiştir. Bu teorinin ardından 1960’lı yıllarda “Durumsal Dönem” olarak adlandırılan yaklaşım başlamıştır. Bu yaklaşımda liderlerin özellikleri ve davranışları yerine mevcut durum üzerinde durulmuş, liderin mevcut duruma en uygun yaklaşıma karar vermesi vurgulanmıştır. Bu nedenle teorinin adı “Durumsallık Teorisi” olarak adlandırılmıştır (Akyurt vd., 2015, s. 51; Benmira ve Agboola, 2021, ss. 3-4).

Liderlik konusunda bu tarihsel gelişimin ardından günümüze gelindiğinde etkileşime ve dönüşüme dayalı yaklaşımların benimsendiği yeni liderlik dönemine geçildiği anlaşılmaktadır. Teknolojinin gelişmesi, küreselleşme ve hızlı değişime gereksinim olması, yeni liderlik yaklaşımlarının ortaya atılmasına neden olmuştur. Bu yeni yaklaşımlar arasında “Karizmatik Liderlik”, “Etkileşimci Liderlik” ve “Dönüşümcü Liderlik” yer almaktadır (Yetim ve Uğurluoğlu, 2021, ss. 1128-1130; Benmira ve Agboola, 2021, ss. 3-4). James MacGregor Burns’un (1978) liderlik kavramını işlemsel ve dönüşümcü liderlik olarak kavramsallaştırması ile yeni bir paradigma olarak geniş çapta kabul görmüştür (Bass ve Riggio, 2005, ss. 5-7).

“Dönüşümcü Liderlik” yaklaşımı liderlerin kendini takip edenleri cesaretlendirdiği, ilhan verici ve motive edici bir teori olarak günümüzde önemi artan ve gittikçe anlaşılan bir duruma gelmiştir (Benmira ve Agboola, 2021, ss. 3-4). Dönüşümcü Liderlik kavramı ilk olarak Dawson (1973) tarafından “İsyan Liderliği” adlı çalışmada söz edilmiş, daha sonra McGregor Burns (1978) tarafından bu kavram sistematize edilmiştir (Eraslan, 2004, s.

4). Burns'e göre modern organizasyonlarda yenilik yaratılması becerisine sadece değişim ustası olan dönüşümcü lider sahiptir. Dönüşümcü liderler mevcut düzeni dönüştürmenin yanı sıra kendini takip edenlerin gelişim gereksinimini karşılamış, moral ve motivasyonu yüksek tutmuş, performansa önem vermişlerdir (Conger, 1999, s. 148; Fırat ve Yeşil, 2020, s. 43).

Bir kurumda dönüşümün sağlanabilmesi için liderliğe gereksinim vardır. Bass ve Avolio, Burns'ün "dönüşümcü liderlik" kavramını temel alarak, bir liderin hem etkileşimsel hem de dönüşümsel olabileceğini vurgulamıştır. Bass, liderin sergilediği bu iki boyutun modelin merkezinde olduğunu belirterek, dönüştürücü liderlik modelini bir ölçüm aracına dönüştürmüştür. Geliştirilen bu ölçüm aracında dönüşümcü liderliğin boyutlarını dört davranışsal bileşen şeklinde tanımlanmıştır. Bu bileşenler karizma/idealize edilmiş etki, ilham verici motivasyon, zihinsel uyarım/entelektüel düşünme ve bireysel ilgidir (Conger, 1999, s. 152; İntepeler ve Barış 2018, ss. 99-100). Dönüşümcü liderlik kavramı giderek her alanda kendine yer bulmuştur. Bu alanlardan biri de sağlık alanıdır.

Sağlık alanında liderlik ile ilgili çalışmalar 2000 yılı öncesi karar alma süreci üzerine odaklanırken, günümüzde modern liderlik teorilerine dayalı çalışmaların arttığı ve dönüşümcü liderlik yaklaşımını ön plana çıkartmış görülmektedir (Yetim ve Uğurluoğlu, 2021, s. 1130). Sağlık alanında "liderlik" ve "yönetim" kavramları yakın ilişkili olup, birbiri yerine kullanılan kavramlar olmuş, çok boyutlu ve karmaşık kavramlar haline gelmiştir (Ayeleke vd., 2018, s. 84; Benmira ve Agboola, 2021, s. 3). "Liderlik" ve "yönetim" kavramları arasındaki ayırım, roller ve işlevlerle ilgili farklılıktan kaynaklanmaktadır. Genel anlamda yönetim kavramı, planlamayı, organize etmeyi, kontrol etmeyi, bütçelendirmeyi, uygulamayı ve değerlendirmeyi kapsamakta ve örgütsel hedeflere ulaşmak için kaynakların verimli kullanılmasını gerektirmektedir. Liderlik ise vizyon, fikirler, yönlendirme, ilham verme, yön gösterme, hedefe odaklanma ve ulaşma konusunda motivasyonu ifade eder. Yönetim ve liderlik iki farklı kavram olsa da uygulamada iki kavramı birbirinden ayırmak zor olabilir. Ancak bu iki kavram arasındaki yakınlık gittikçe azalmaktadır (Hintea vd., 2009, s. 90; Ayeleke vd., 2018, s. 84).

Sağlık alanlarından biri olan hemşirelik alanında liderlik ile ilgili çalışmalara bakıldığında 1990 yılından beri bu konunun ele alındığı görülmektedir. Hemşireliğin her alanında liderlik kavramı anahtar kavramlardan biri olarak önemini korumaktadır. Modern liderlik teorilerinin kabul görmesi nedeniyle dönüşümcü liderlik, hemşire liderler açısından güçlü bir yönetim olanağı sağlamakta ve hemşirelik yönetimi üzerinde geniş etkileri bulunmaktadır. Sağlık sisteminde meydana gelen değişimlere bağlı olarak, bakım hizmetlerinin yenilik ve değişimlere uyum sağlaması dönüşümcü liderlik ile gerçekleşebilir. Hem yönetici hem de lider hemşireler kendilerini izleyenlerin gereksinimlerini, değerlerini ve inançlarını etkileyerek, değişimlere önderlik edebilirler. Dönüşümcü lider bir hemşire paylaşımcı

olma, ileri görüşlü olma, motive etme, ilham verme, bilgi sahibi olma, güvene dayalı ilişki kurma, değer verme, iyimser bir tutuma sahip olma, samimi davranma ve bireysel hedefleri örgütsel hedeflerle birleştirme özelliğine sahiptir. Dönüşümcü liderlik, etkili bir hemşirelik iş gücü geliştirmek için önemli bir araç konumundadır (Renjith vd., 2015, ss. 113-114; Arslan ve Vatan, 2020, s. 101; Ukirde ve Singh, 2022, ss. 1062-1063)

Bu makalede 1990-2023 yılları arasında hemşirelik alanında dönüşümcü liderlik çalışmalarının incelenmesi amacıyla bibliyometrik analizi yapılmıştır. Literatüre katkı sağlayan kurumlar, yazarlar, dergiler, ilişkili olduğu değişkenler incelenmiştir. Ayrıca konu ile ilgili ileride yapılacak çalışmalara niteliksel ve niceliksel veriler ortaya konulmuştur.

2. YÖNTEM

Araştırma yöntemi, çalışmanın bilimsel temelini oluşturacak şekilde aşağıdaki başlıklar çerçevesinde detaylandırılmıştır.

2.1. Araştırmanın Amacı ve Türü

Bu çalışmanın amacı 1990-2023 yılları arasında dönüşümcü liderlik ile ilgili hemşirelik alanında yapılan çalışmaları belirlemek ve görselleştirmektir. 1990-2023 yılları arasında dönüşümcü liderlik ve hemşirelik alanında yayınlanan 363 makalenin bibliyometrik analizi yapılmıştır. Dönüşümcü liderlik ve hemşirelik üzerine makalelerin tanımlayıcı ve değerlendirmesi bibliyometrik analizi yapılmıştır. Bibliyometrik analiz yöntemi, araştırmacılara daha geniş bir literatür profilini; performans analizi, görselleştirme ve ilişki analizleri aracılığı ile ortaya koyar (Esen vd., 2020, ss. 259-273). Bu nedenle, çalışmada daha derin bir araştırma, trendlerin takibi ve sosyal ağların ilişkisinin ortaya konulabilmesi ve daha derin bir şekilde anlaşılabilmesi için bibliyometrik analiz kullanılmıştır.

2.2. Araştırma Soruları

Çalışmanın amacı doğrultusunda aşağıda verilen soruların yanıtları aranmıştır.

1. Yıllara göre yayın sayıları nasıldır?
2. En üretken yazarlar kimlerden oluşmaktadır?
3. En etkili dergiler nelerdir?
4. Yayınların tematik haritaları nasıldır?
5. Yayınların tematik evrimsel süreci nasıl gelişmiştir?

2.3. Araştırmanın Evren ve Örnekleme

Bu çalışmada WoS veri tabanından elde edilen 1990- 2023 tarihleri arasında açık erişimli 581 makale araştırmanın evrenini oluşturdu. Yayın dili, yıl, ülkeler, kurumlar, yazarlar, yayın türü taranan indeksler Science Citation

Index Expanded, Social Sciences Citation Index, Emerging Sources Citation Index ve yayın yılı 1990-2023 yılları arasında sınırlandırıldığında 363 makale araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır.

2.4. Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Zaman

Araştırma verileri 22 Ağustos 2023 tarihinde çevrimiçi olarak bir vakıf üniversitesinin abone olunan WoS veri tabanından elde edilmiştir.

2.5. Veri Toplama Aracı

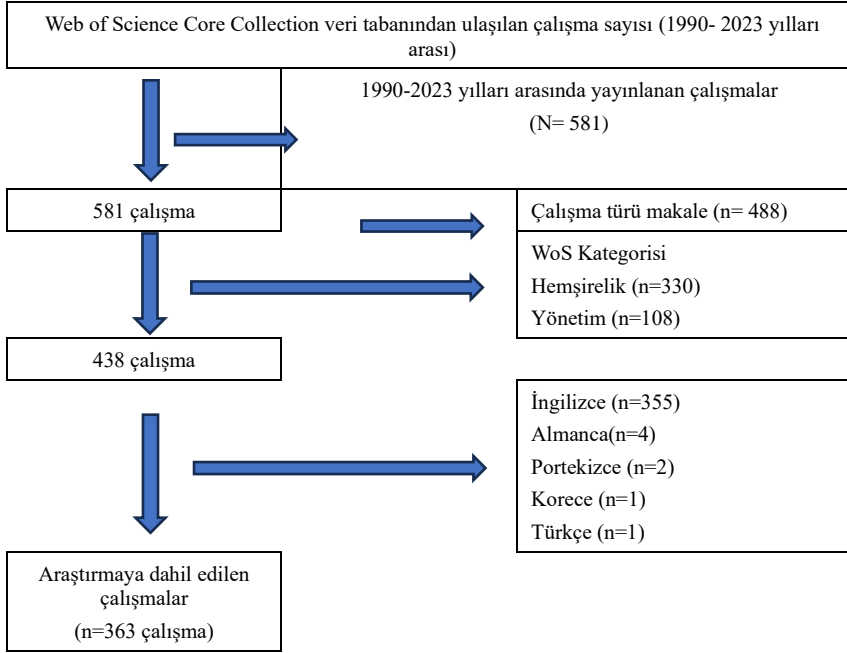
Bu çalışmada yoğun bakım ünitelerinde sepsis ve yapay zekâ alanında Web of Science Core Collection (WoS) veri tabanında yayınlanan araştırmalar, bibliyometrik açıdan incelenerek, uluslararası düzeyde mevcut durumun ortaya konulması amaçlanmıştır. Bibliyometrik analizlerde önemli nokta veri setinin elde edileceği veri tabanlarıdır. Bibliyometrik analizler için günümüzde birden fazla veri tabanı bulunmaktadır. Veri tabanlarının arasında en sıklıkla kullanılanlar arasında; PubMed, Embase, Scopus, Springerlink, Google Scholar, ScienceDirect bulunmaktadır. Bu veri tabanları birbirinden farklı özellikleri bünyelerinde barındırmaktadır (Moral-Munos vd., 2020, ss. 273-289). Scopus ve Google Scholar ile karşılaştırıldığında WoS veri tabanı, dergi ve atıf arşivinin daha geniş olması ve eski yıllara dayanması, daha yüksek etki değerlerine sahip dergileri içermesi ve bibliyografik verilere etkin erişim sağlaması ve daha fazla yayına sahip olması nedeniyle daha güvenilir bir veri tabanıdır. Bu nedenle birçok bibliyometrik çalışmada olduğu gibi, bu çalışmada verilerin elde edilmesinde tercih edilen veri tabanı olmuştur (Zavadskas vd, 2014, ss 519–527; Karagöz ve Şeref, 2019, ss. 219-246; Guleria ve Kaur, 2021, ss. 1001–1024; Ramos-Rincón vd., 2019, ss. 1–17; Zhu vd., 2019, ss. 215–232).

2.6. Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri 22 Ağustos 2023 tarihinde WoS Core Collection veri tabanında 1990-2023 yılları aralığında bulunan erişime açık yayınlar arasından elde edildi. Bibliyometrik veriler için WoS veri tabanında tüm dosyalarda "transformational leadership" AND "Nursing" anahtar kelimeleri ile İngilizce dilinde arama yapıldı. "Transformational leadership" (All Fields) AND "Nursing" (All Fields) and 2023 or 2022 or 2021 or 2020 or 2019 or 2018 or 2017 or 2016 or 2015 or 2014 or 2013 or 2012 or 2011 or 2010 or 2009 or 2008 or 2007 or 2006 or 2005 or 2004 or 2003 or 2002 or 2001 or 2000 or 1999 or 1998 or 1997 or 1996 or 1995 or 1994 or 1993 or 1992 or 1990 (Publication Years) and Article (Document Types) and Article (Document Types) and Article (Document Types) and Nursing or Management (Web of Science Categories) filtrelemeleri ile tarama yapıldı. Araştırma evreni 581olarak bulundu. Yayın dili, yıl, ülkeler, kurumlar, yazarlar, yayın türü taranan indeksler Science Citation Index Expanded, Social

Sciences Citation Index, Emerging Sources Citation Index ve yayın yılı 1990-2023 yılları arasında sınırlandırıldığında örneklem 363 olarak bulundu. Çalışmanın analizi 363 yayın verileri üzerinden yapıldı. Araştırmanın veri setini oluşturan çalışmalar, WoS veri tabanından yayın kabul kriterlerine uygun olarak alınmış ve yayın akış diyagramında verilmiştir (Şekil 1).

Şekil 1. Yayın Seçimi Akış Diyagramı

2.7. Verilerin Analizi

Yayınlarla ilgili tüm bilgiler araştırma kabul kriterlerine göre filtrelenmiştir. Filtreleme sonunda WoS veri tabanından elde edilen 363 yayının kayıt içerikleri “full records” ve “references” olarak seçilmiştir. Bu veri setinde 1-363 arasında bulunan yayınlar BibTEX formatında dışa aktarılmıştır. Dışa aktarımı yapılan verileri içeren dosyalar analiz için BibTEX formatında R yazılım programı arayüzünde, analize uygun olacak şekilde düzenlenmiştir. Analiz aracı olarak R yazılım programı arayüzünde bibliyometrix analiz için tercih edilen Biblioshiny programına yüklenmiştir. Biblioshiny, dokümanlar arası ilişkilerin görselleştirilmesine olanak tanır. İlişkiler, dokümanların konular arasında nasıl gruplandığını gösterir (Waltman ve Van Eck, 2013, ss. 1-14). Biblioshiny arayüzü, tematik değerlendirmenin karmaşık bir sürecini basit, anlaşılır ve etkili bir hale getirir. Bilimsel literatürdeki temaların ve eğilimlerin anlaşılması, araştırmacılara ve karar vericilere güncel ve gelecek araştırma yönlerini belirleme konusunda yardımcı olabilir (Aria ve Cuccurullo, 2017, ss. 959-975).

Genel yapı analizi içinde veriye ait genel bilgiler, dergiler, yazarlar açısından, tanımlayıcı bibliyometrik analiz ve entelektüel yapı analizi açısından ise; kavramsal, sosyal ve entelektüel yapı ile ilgili değerlendirici bibliyometrik analizler bulunmaktadır. Düğümler, anahtar kelimeler, yazarlar veya belirli konular gibi analizin odaklandığı temel unsurları temsil eder (Mingers ve Leydesdorff, 2015, ss. 1-19). Anahtar kelimelerin kullanımı, belirli bir araştırma alanının popülerlik trendlerini anlamak için kullanılabilir. Bağlantılar, düğümler arasındaki ilişkileri, birbiriyle ilişkili düğümleri belirtir. İki düğüm arasında bir bağlantı olması, bu düğümlerin birbiriyle ilişkili olduğunu gösterir (Van Eck ve Waltman, 2010, ss. 1-14).

Kümeleme, benzer veya ilişkili düğümlerin kümelerini gösterir. Bu kümeler, belirli bir tema veya konu etrafında gruplanmış düğümleri temsil edebilir (Chen, 2006, ss. 359-377). Düğümlerin boyutu veya rengi, belirli bir metrik veya özelliği temsil edebilir, örneğin, bir anahtar kelimenin literatürde ne kadar yaygın olduğuna boyutlara bakarak da karar verilebilir (Börner vd., 2003, ss. 179-255). Haritanın genel yapısı (topolojisi), temaların birbiriyle nasıl ilişkili olduğunu gösterir. Yoğun bağlantılarla birbirine bağlı kümeler, güçlü bir ilişki gösterebilir (Waltman ve Van Eck, 2013, ss. 1-14). Haritada belirgin eksiklikler veya anomaliler, literatürde yeterince araştırılmamış alanları veya beklenmedik ilişkileri gösterebilir (Börner vd., 2003, ss. 179-255).

Bu çalışmada araştırma odağı, tematik eğilimler ve çalışmaların evrimi için tematik haritalar, eğilim konuları, tematik evrim analizleri kullanılmıştır. Tematik haritada yer alan dört çeyrek aşağıdaki gibi tanımlanmıştır:

1. Motor temalar: Sağ üst kadranda merkeziliği ve yoğunluğu yüksek oldukça gelişmiş ve önemli temalar bulunmaktadır.
2. Niş temalar: Sol üst kadranda düşük merkeziyeti olan ve yüksek yoğunluklu diğer temalarla az sayıda ancak güçlü bağlantıları olan temalar yer almaktadır.
3. Temel temalar: Sağ alt kadranda bulunan kümeler diğer temalarla birçok ilişkisi olan ancak ilişkileri zayıf olan temalardır.
4. Ortaya çıkan veya azalan temalar: Sol alt kadranda, diğer temalarla ve zayıf bağlantıları olan kümeleri temsil eden temalardır (Sott vd., 2020; ss. 1-15, Nasir vd., 2020, ss. 377-402; López-Robles vd., 2021, ss. 6547-6568).

2.8. Araştırmanın Etik Yönü

Bu çalışmada açık erişim kaynakları kullanıldığı ve herhangi işlem, uygulama ve görüş alma gerektirmediği için etik kurul izni alınmamıştır.

2.9. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma verileri, literatür taramasının gerçekleştirildiği 1990- 2023 yılları arasındaki zaman aralığı ile sınırlıdır. Benzer bir çalışmanın farklı bir

zaman diliminde yapılması durumunda literatüre sürekli katkılar devam ettiği için farklı sonuçlar elde edilebilir. Literatür taramasının sadece WoS veri tabanından elde edilen verilerle sınırlı olması bu çalışmanın bir diğer sınırlılığıdır. Farklı veri tabanlarından tek tek veya birleştirilerek elde edilecek olan verilerle yapılacak çalışmalarda daha farklı sonuçlara ulaşılabilir.

3. BULGULAR

Bu bölümde WoS veri tabanından 1990-2023 yılları arasında dönüşümcü liderlik ve hemşirelik alanında 363 makalenin analizinden elde edilen bulgular yer almaktadır. Yayın sayısı incelendiğinde 1990- 2023 yılları arasında 104 dergide 363 makale üretilmiştir. Yayınların yıllara göre dağılımı incelendiğinde veri seti kapsamında ilk yayının 1990 yılında yapıldığı (n=1) ve mevcut yayınlara düşük bir katkısı olduğu, 2008 yılından itibaren yayın sayısının artmaya başladığı, 2018, 2021 ve 2022 yıllarında da yayın sayısının en yüksek olduğu görülmüştür. 2021 yılında en fazla yayının yapıldığı (n=31), bu yayınların ise genel yayınlara önemli bir kısmı oluşturduğu görüldü (Tablo1).

Tablo 1. Yıllara Göre Yayınların Dağılımı (1990-2023)

Yayın Yılı	Makale Sayısı (n)	Yayın Yılı	Makale Sayısı (n)
2023	20	2007	4
2022	30	2006	5
2021	31	2005	1
2020	27	2004	2
2019	25	2002	1
2018	30	2001	2
2017	20	2000	1
2016	26	1999	1
2015	19	1997	1
2014	26	1996	1
2013	14	1995	2
2012	17	1994	1
2011	17	1993	2
2010	11	1992	1
2009	11	1990	1
2008	13	Toplam	363

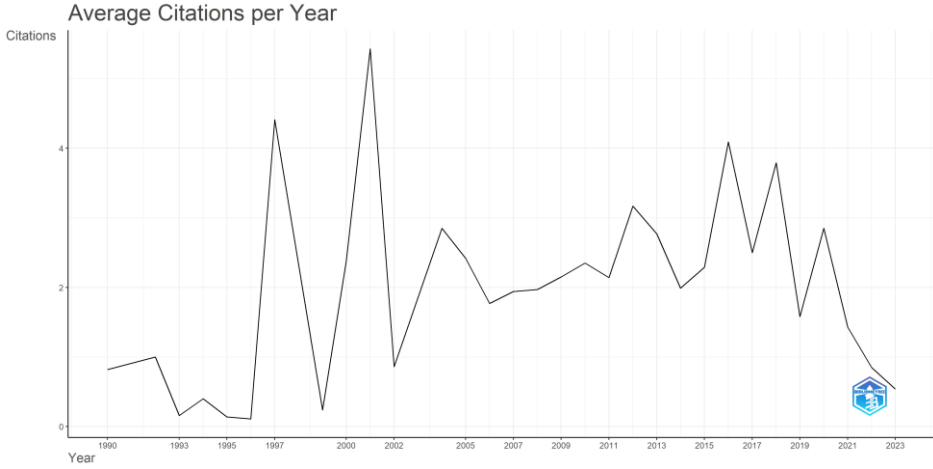
Bibliyometrik analiz sonucunda WoS veri tabanından elde edilen dönüşümcü liderlik ve hemşirelik alanında üretilen makalelerin yıllık büyüme hızı 10,11'dir. Yayın başına ortalama atıf 19,61 bulunmuştur. Tüm yayınlar

için toplam 11 527 kaynak kullanıldığı, yazarlar tarafından 792 anahtar kelime kullanıldığı, yayın içeriklerinde ise anahtar kelime plus olarak 535 kelime kullanıldığı, 1028 yazarın bu yayınlarda yer aldığı, tek yazarlı sadece 56 makale olduğu, makale başına 3,18 ortak yazarlık olduğu, uluslararası ortak yazarlık oranının ise %18,18 olduğu görülmüştür. En üretken yazar Kvist T olarak bulunurken, konuyla ilgili en fazla yayın 144 makale ile Amerika Birleşik Devletleri (ABD) tarafından üretilmiştir. Çalışmaların büyük bir kısmı Journal of Nursing Management dergisinde yayınlanmıştır. ABD, entelektüel yapı ve diğer ülkeler arasındaki iş birliği ağında güçlü bir yere sahiptir. Dönüşümcü liderlik ve hemşirelik alanında en çok çalışma yapan kurum University of Eastern Finland olduğu bulunmuştur. Yazarlar tarafından “leadership”, “nursing”, “nurses”, “transformational”, “management”, “job satisfaction” sıklıkla kullanılan anahtar kelimeler olduğu görülmüştür (Tablo 2).

Tablo 2. Bulguların Genel Özellikleri

Tanımlamalar	Sonuç
Zaman aralığı	1990-2023
Dergi	104
Makale	363
Yıllık büyüme hızı	10,11
Makalelerin ortalama yaşı	7,42
Makale başına ortalama atıf	19,61
Kaynaklar	11.527
Anahtar kelime plus (ID)	535
Yazar anahtar kelimeleri (DE)	792
Yazarlar	1028
Tek yazarlı makale yazarları	56
Tek yazarlı makale	62
Makale başına ortak yazarlık	3,18
Uluslararası ortak yazarlık oranı	18,18

Şekil 2. Yıllık Ortalama Atıf Sayıları

Şekil 2’de yıllık ortalama yayın sayıları verilmiştir. Atıf sayılarının yıllara göre dağılımı incelendiğinde en fazla 2001 yılındaki yayınlarda 125 kez atıf yapıldığı, ikinci sırada 1997 yılındaki yayınlarda 119 kez atıf yapıldığı belirlenmiştir. Bu durum 1997 yılı ve öncesinde konuya olan ilginin artmaya başlamış olduğunu, yayın süreçlerinde makalelerin yayınlama zaman aralıkları dikkate alındığında atıfların bahsi geçen yıllara rakamsal olarak yansıdığı şeklinde yorumlanabilir (Şekil 2).

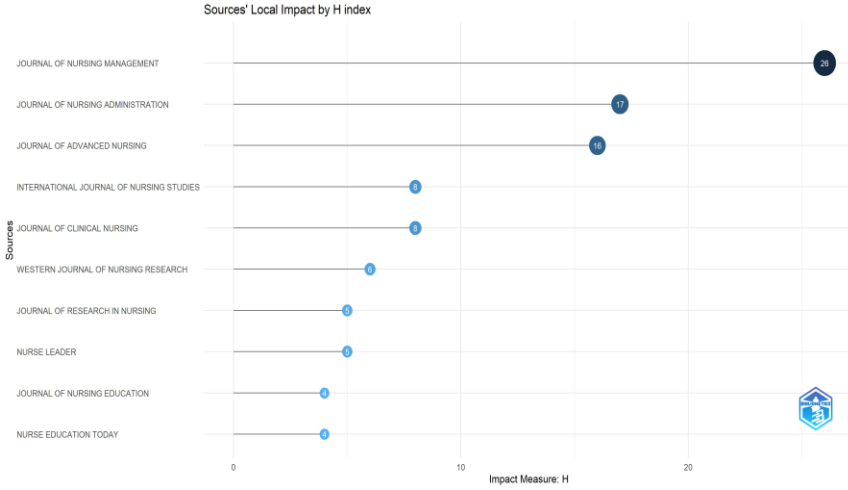
Şekil 3. Yazar Anahtar Kelime Bulutları

Şekil 3’te araştırmalarda konu ve kavramlarla ilgili yoğun olarak kullanılan, yazarlar tarafından seçilen anahtar kelimelere ilişkin kelime bulutu yer almaktadır. Anahtar kelimelere yazarlar tarafından yayın başlıklarında, kelime dizilerinde sıklıkla yer verilmektedir. Makalelerin daha görünür olabilmesi ve okuyucuya daha kolay ulaşabilmesi açısından anahtar kelime

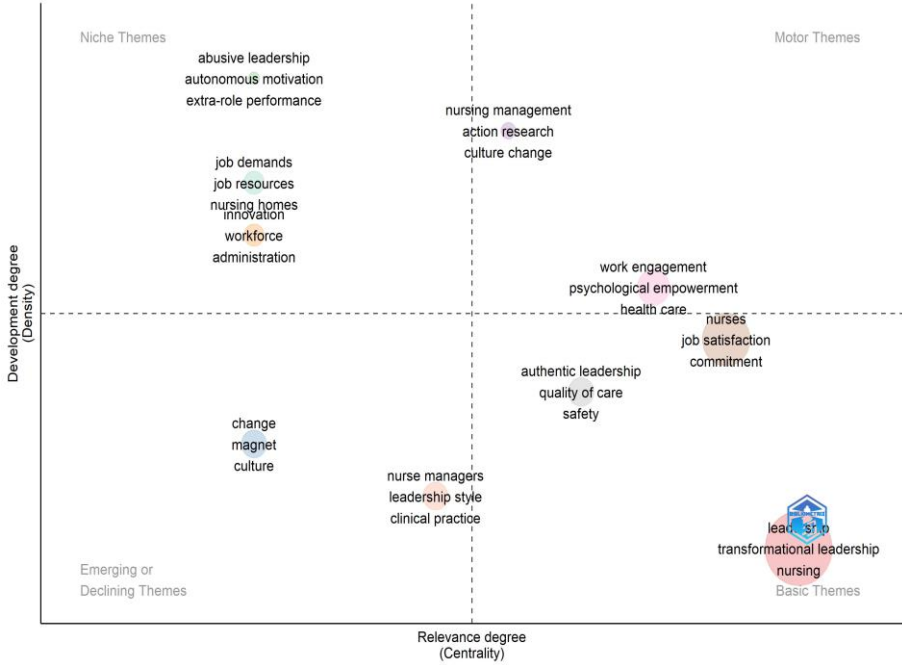
seçimleri yazarlar açısından oldukça önemlidir. Dönüşümcü liderlik ve hemşirelik alanında yapılan 363 makalede yazarın kullandığı anahtar kelimelerin kullanım sıklığına göre sırasıyla; “leadership” (105 kez), “nursing” (53 kez), “nurses” (37 kez), “transformational” (29 kez), “management” (24 kez), “job satisfaction” (24 kez) olduğu görülmüştür (Şekil 3).

Şekil 4. Dergilerin H İndeksine Göre Etkileri

Şekil 4’te yayın yapan dergilerin h indeksi ve toplam atıf sayıları incelendiğinde, yüksek h indeksine ve toplam atıf sayılarına göre dergiler sırasıyla; Journal of Nursing Management’in 26 h indeksi olduğu ve 1755 atıf aldığı, Journal of Nursing Administration 17 h indeksi olduğu ve 783 atıf aldığı, Journal of Advanced Nursing 16 h indeksi olduğu ve 986 atıf aldığı bulunmuştur (Şekil 4). Kvist T 8 yayın, Fitzpatrick JJ 6 yayın, Austin 5 yayın, Fernet C 5 yayın, Gillet N 5 yayın, Nielsen K 5 yayın ve Turunen H 5 yayın ile en üretken yazar olarak bulunmuştur.

Şekil 5. Tematik Haritalama

Şekil 5’ te tematik haritalama yer almaktadır. Tematik haritalamada tematik haritanın boyutu, temanın altına giren faktörlere bağlıdır (Nasir vd., 2020, ss. 377-402). Tematik haritalamada, her bir düğüm, en yüksek frekansa ve karşılık gelen alt döneme sahip anahtar kelimeyle etiketlenen bir tema kümesini temsil etmektedir. Düğümün büyüklüğü, temayı oluşturan anahtar kelime sayısı ile orantılıdır. Düğümler arasındaki akış, tema kümelerinin evrimsel yönünü göstermektedir. Kenar genişliği, bağlantılı iki temanın toplamı kadardır (Shi vd., 2020, s. 2164). Bu araştırmada 1990- 2023 arasındaki zaman aralığına bağlı olarak yazar anahtar kelimelerinin tematik haritası oluşturulmuştur. Analiz yapılırken ilk sırada yer alan 100 anahtar kelime kullanılmış, kümelerde gösterilen öğeler minimum 3 frekansına ve her temadaki temsili etiketlerin sayısı 3’e ayarlanmıştır. Tematik harita analizine göre bölümlerde oluşan kümelenme Şekil 5’te verilmiştir. Temalardaki dairelerin her biri bir kümeyi temsil eder ve dairenin boyutu kümenin boyutunu (anahtar kelimelerin sayısı) temsil eder. Yapılan tematik harita analizine göre her kümeyi temsilen 3’er yazar anahtar kelime ve frekansları gösterilmiştir. Kümelerdeki ilk kelimeler o küme içerisinde en yüksek frekansa sahip olan anahtar kelimelerdir. Kürelerin boyutu, her alanda işaretlenmiş olan her temanın adının anahtar kelime sıklığı ile orantılıdır.

Sağ üst kadranda bulunan motor temaya baktığımızda iki küme bulunmaktadır. Birinci Kümede daha çok işe bağlılık ile ilgili yapılan yayınların anahtar kelimeleri ön plana çıkarken, bu anahtar kelimelerden

“work engagement” (11 kez), “psychological empowerment” (7 kez), “health care” (3 kez), “behavior” (3 kez), affective commitment (2 kez), emotional exhaustion (2 kez), “empowering leadership” (2 kez) kullanılmıştır. İkinci kümede, hemşirelik yönetimi ile yapılan çalışmalarda kullanılan anahtar kelimeler ön plana çıkmış olup, “nursing management” (4 kez), “action research” (4 kez), “culture change” (4 kez) kullanılmıştır.

Sol üst kadranda bulunan niş temalar analiz edildiğinde birinci kümede, daha çok inovasyon ile ilgili yapılan çalışmaların anahtar kelimelerinden “innovation” (5 kez), “workforce” (5 kez), administration (5 kez), “creativity” (5 kez) kullanılmıştır. İkinci kümede ise daha çok hemşirelikle ilgili öne çıkan çalışmaların anahtar kelimelerinden “nurses” (36 kez), job satisfaction (24 kez), “commitment” (7 kez), “healthcare” (7 kez), “intent to stay” (3 kez), work (3 kez) “career growth” (2 kez) kullanıldığı görülmüştür. Üçüncü kümede ise istismarcı liderlik ile ilgili yapılan çalışmalarda “abusive leadership” (2 kez), “autonomous motivation” (2 kez), “extra-role performance” (2 kez), kelimelerinin yayınlarda kullanıldığı görülmüştür.

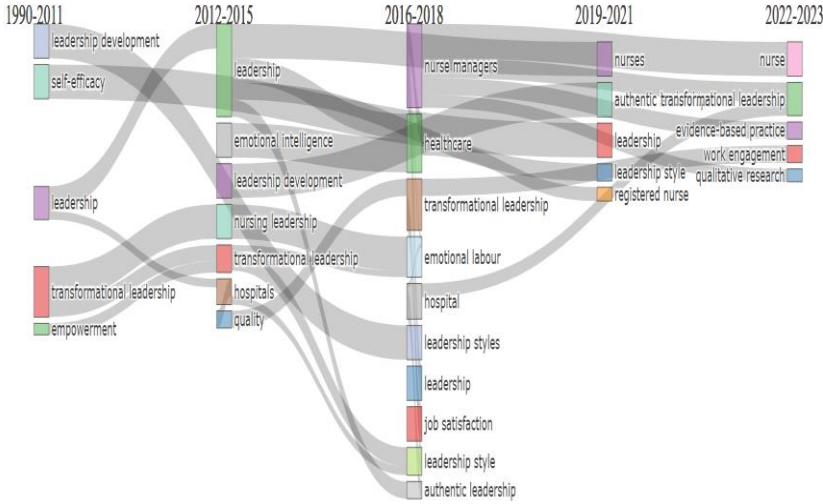
Sol alt kadranda bulunan ortaya çıkan ve azalan temalarda hemşire yöneticilerle ilgili yapılan çalışmalarda birinci kümede “nurse managers” (8 kez), leadership style (6 kez), clinical practice (2 kez), “facilitation” (2 kez) kullanıldığı bulunmuştur. İkinci kümede ise, değişimle ilgili yapılan çalışmalarda “change” (5 kez), magnet (5 kez), “culture” (3 kez), “organizational change” (3 kez), “community” 2 kez kullanılmıştır.

Sağ alt kadranda bulunan basic temalarda liderlikle ilgili yapılan çalışmalar ön plana çıkarken birinci kümede sıklıkla kullanılan kelimeler sırasıyla “leadership” (99 kez), “transformational leadership” (83 kez), “nursing” (51 kez), “transformational” (28 kez), “management” (24 kez), “nursing leadership” (14 kez), “nurse” (13 kez), “nurse manager” (11 kez), “burnout” (10 kez), “patient safety” (10 kez), “clinical leadership” (9 kez), “empowerment” (9 kez), “evidence-based practice” (7kez), “emotional intelligence” (6 kez), “leadership styles multifactor leadership” (6 kez), “leadership development” (6 kez) kullanılmıştır. İkinci kümede hemşirelik ve iş memnuniyeti ile ilgili yapılan çalışmalar ön plana çıkmakta ve sırasıyla en fazla kullanılan anahtar kelimeler, “nurses” (36 kez), “job satisfaction” (24 kez), “commitment” (7 kez), “healthcare” (7 kez), “intent to stay” (5 kez) kullanılmıştır. Üçüncü kümede ise otantik liderlikle ilgili yapılan çalışmalar öne çıkarken en sık kullanılan kelimeler “authentic leadership” (6 kez), “quality of care” (5 kez), “safety” (4 kez), “adverse events” (2 kez), “concept analysis” (2 kez) kullanıldığı bulunmuştur.

Tematik harita bulguları değerlendirildiğinde merkezilik ve yoğunluk açısından öne çıkan güçlü temaların hemşirelik yönetimi ve işe bağlılık olduğu, niş temalarda ise yoğunluğu yüksek fakat merkeziliği düşük olan inovasyon, hemşirelik, işte kalma niyeti ve istismarcı liderlik temaları olduğu, ortaya çıkan ve azalan temalarda hemşire yöneticiler ve değişim temaları yer alırken, temel temalarda ise birçok bağlantısı olan fakat bağlantıları zayıf olan

fakat araştırmacılara yeni çalışma alanları ve araştırma odaklarını işaret eden temalar liderlik, liderlik stilleri, hemşirelik, iş memnuniyeti, güçlendirme, hasta güvenliği ve klinik liderlik olarak öne çıkmıştır (Şekil 5).

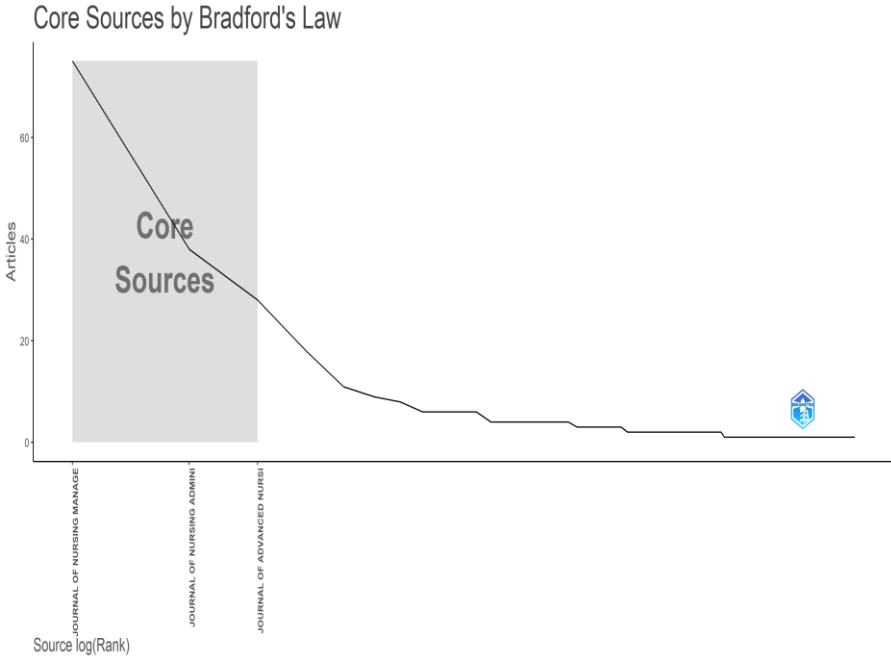
Şekil 6. Yazar Anahtar Kelimelerinin Yıllara Göre Tematik Değerlendirmesi

Şekil 6’ da yazar anahtar kelimelerinin analizine göre, 1990- 2011 yılları arasında dönüşümcü liderlik ve hemşirelik alanındaki literatürde yer alan temalar ve temaların tarihsel olarak nasıl geliştiğini daha iyi anlamak amacıyla Tematik Haritalama (Şekil 5), yazar anahtar kelimelerinin yıllara göre zaman içindeki değişimini ortaya koyabilmek için ise “Tematik Değerlendirme Diyagramı” kullanılmıştır (Şekil 6).

Analizlerde 1990- 2023 yılları arasında bulunan 33 yıllık sürede, temaların zaman içindeki değişimin görülebilmesi için 1990-2011, 2012-2015, 2016-2018, 2019-2021, 2022-2023 olmak üzere 5 dönem şeklinde düzenlenerek, yazar anahtar kelimelerinin tematik haritaları oluşturuldu. Analiz yapılırken 250 anahtar kelime kullanılmış, kümelerde gösterilen öğeler minimum 5 frekansına ve her temadaki etiketlerin sayısı 3'e ayarlanmıştır. Dönemler yıl aralıklarına göre değerlendirildiğinde ilk dönemde araştırma konuları daha sınırlı iken, ikinci ve üçüncü dönemlerde anahtar kelime çeşitliliğinde artış gözlemlenmiştir. Dördüncü temaların sayılarında azalma, beşinci dönemde anahtar kelimeler temalardaki farklılaşmayı göstermektedir (Şekil 6).

Şekil 7. Bradford Yasasına Göre Temel Dergiler

Şekil 7’ de Bradford Yasasına göre öne çıkan ve 1. bölgede yer alan en fazla yayının yapıldığı, önemli dergiler sırasıyla Journal of Nursing Management (n=75), Journal of Nursing Administration (n=38), Journal of Advanced Nursing (n=28) olarak görülmüştür (Şekil 7).

Sonuç

Bu çalışmada dönüşümcü liderlik ve hemşirelik alanında yapılan çalışmaların literatür incelemesinde bibliyometrik analiz yöntemi kullanılmıştır. Bu çalışma dönüşümcü liderlik konusunda hemşirelik alanında yapılan çalışmalara dair önemli veriler sunmaktadır. Çalışmanın sonuçları, dönüşümcü liderlik ve hemşirelik alanında yapılan yayınların arttığını ve bu alandaki araştırmaların giderek önem kazandığını göstermektedir. Bu konuda literatürde yapılan bir bibliyometrik analiz çalışması olmadığından, elde edilen bu sonuç dönüşümcü liderlik alanındaki gelişmelerin paralelinde tartışılmıştır. Alsaadan ve arkadaşlarının çalışmasında (2023) hemşire lider davranışlarının hemşirelik performansı üzerindeki etkisinin konu edildiği sistematik gözden geçirme çalışmasında, hemşirelikte liderliğin, kaliteli bakım ve hasta güvenliğini sağlamak için elzem olan hemşire performansını kolaylaştırma ve iyileştirmede kritik öneme sahip olduğu, doğrudan ve dolaylı olarak hemşirelik liderlik davranışlarının hemşirelerin performansını etkilediği vurgulanmaktadır. Bu sistematik gözden geçirme çalışmasında hemşirelerin iyi performans göstermelerine neden olan ve motive edici

faktörlerin daha iyi anlaşılması ve liderlik davranışları/tarzları aracılığıyla iş ortamında onlara kolaylık sağlanmasının, hemşirelerin performansını iyileştirebileceği üzerinde durulmaktadır (Alsaadan vd., 2023, s. 1). Son yıllarda yapılan bu sistematik gözden geçirme çalışması konunun önemini açık olarak vurgulamaktadır.

Bibliyometrik analizin sonuçları, ilgili alanda yapılan çalışmaların son dönemde artma eğiliminde olduğunu göstermiştir. Yayınların, 2008 yılından itibaren giderek arttığı, en yüksek yayın sayısına ise 2021 yılında ulaştığı belirlenmiştir. 1990-1999 yılları arasında toplam 10 yayın yapıldığı görülmektedir. Çalışma kapsamında incelenen 363 yayının %4,68'i 1990-2005 yılları arasında, %25,34'ü 2006-2013 yılları arasında ve %69,97'si 2014-2023 yılları arasında yapılmıştır. Yıllar içinde yayınlardaki bu artışın konuya olan ilginin artmasından kaynaklandığı söylenebilir. Konuya olan ilginin artması ve yayınlara yansımalarının etkenleri sağlık alanındaki gelişmeler, sağlık ve hemşirelik yönetimi alanlarında meydana gelen değişiklikler, sorunlara çözüm bulma çabası, kalite çalışmalarının artması, zaman ve kaynak kullanımında verimlilik sağlama, gelişen teknoloji, çevre koşullarının değişmesi, bilgi birikiminin ve paylaşımının artması şeklinde özetlenebilir. Bütün bu etkenler ancak etkin bir yönetim yaklaşımı ile gerçekleştirilebilir. Etkin yönetim yaklaşımı liderlik özelliklerine ve davranışlarına sahip yöneticiler tarafından gerçekleştirilebilir. Günümüzde etkin bir yönetimi ve dönüşümü sağlamada geleneksel liderlik anlayışının yeterli olmadığı, değişim temelli bir liderlik anlayışının olması gerektiği belirtilmektedir (Eraslan, 2004, s. 1). Kurumsal olarak başarı elde edilmesinde yöneticilerin liderlik davranışları önem arz etmektedir. Yapılan çalışmalarda dönüşümcü liderlik ile yenilik, yetenek, bireysel ilgi, idealleştirilmiş etki, zihinsel uyarım, ilham verici motivasyon gibi kavramlar arasında olumlu bir ilişki olduğunu vurgulamaktadır (Fırat ve Yeşil, 2020, s. 40).

Karizmatik liderlik ile ilgili 1990 yılı öncesi yapılan çalışmaların çoğu teorik düzeyde olmakla birlikte, az sayıda deneysel araştırma bulunmaktadır. Bu dönemde yapılan çalışmalar karizmatik liderlik üzerinde odaklanırken dönüşümcü liderlik giderek önem kazanmaya başlamış ve her iki liderlik türü ile ilgili çalışmalar hız kazanmıştır. 1990'lı yılların sonuna gelindiğinde her iki liderlik üzerinde pek çok deneysel çalışma yürütülmüştür (Conger, 1999, ss. 145-179). Dönüşümcü liderlik konusunda yıllar içinde kavramsal çerçevenin ve çeşitli teorilerin ortaya atılması, konunun önemini daha da arttırmıştır. İsyan liderliği kavramı ile başlayan süreçte 1973 yılından itibaren, Stogdill (1948), Dawtson (1973) ve Burns'un (1978) makalelerinde liderlik kavramının farklı boyutlarının tanımlanması, liderlik türlerinin ve davranışlarının ortaya konması, pek çok makalede araştırma konusu olması, 1990 yılından sonra konunun önemini vurgulaması, yayın sayılarının artışını nedenlerini açıklamaktadır. Liderlik ile ilgili yapılan yayınlarda 1930-1960 yılları arasında liderin kim olduğu üzerine yoğunlaşırken, son yıllarda

liderliğin farklı boyutları ile ele alındığı görülmektedir (Ayrancı ve Öge, 2010, s. 37)

Souba'nın (2011) "Liderliğin Varlığı" adlı makalesinde sağlık hizmetleri liderliğinde yıllar içinde meydana gelen değişiklikler vurgulanmıştır. Bireyi lider yapan özelliklerin yıllar içindeki değişimini ele alan makale, liderliğin 2000'li yıllarda kavramsal bir yapı kazandığını, liderliğin dört ontolojik boyutu olan farkındalık, bağlılık, dürüstlük ve özgünlük gibi kavramların önemini vurgulamaktadır (Souba, 2011, ss. 2-11). Bu kavramsal değişiklikler, yıllar içinde liderlik ile ilgili derinlemesine araştırmaların yapılmasına zemin hazırlamıştır.

Liderliğin zaman içinde değişimi, kişilik özelliklerinin incelenmesiyle başlamış, daha sonraki yaklaşımlarda liderliğin öğrenilebileceği ve bu konuda eğitim programlarının düzenlenesi yapılabileceği, liderliğin davranış özellikleri, liderlik tarzları ve son olarak yeni liderlik yaklaşımlarından dönüşümcü liderliğe doğru bir değişim yaşanmıştır (Baker, 2022, ss. 29-46). Bu çalışmada yıllar içinde yeni liderlik yaklaşımlarından söz eden araştırmaların ortaya çıktığı, yapılan araştırmalar ve makalelerin de bu yönde değişim gösterdiği görülmüştür.

En fazla makale Journal of Nursing Management dergisinde yayınlanmıştır. Geçmişten günümüze çalışma hayatında değişen koşullarına ve küresel sağlık sisteminin dönüşümüne bağlı olarak dönüşümcü liderlik ve hemşirelik alanında çalışmalar tematik olarak evrimsel süreci değerlendirildiğinde; 1. dönemde (1990-2011), liderlik, güçlendirme, öz yeterlik, 2. dönemde (2012-2015), duygusal zekâ, lider geliştirme, hemşirelikte liderlik, dönüşümcü liderlik, kalite, 3. dönemde (2016-2018), yönetici hemşire, sağlık hizmeti, dönüşümcü liderlik, liderlik stilleri, iş memnuniyeti, otantik liderlik, 4. dönemde (2019-2021), hemşireler, liderlik türleri, liderlik, 5. son dönemde ve son yıllarda ise hemşire, iş sözleşmeleri, nitel araştırmalar, kanıta dayalı uygulama, dönüşümcü liderlik olarak öne çıkmaktadır. Bu temalardaki değişim süreci araştırmalara konu olacak/olmayacak odak noktalar, evrimsel süreçteki temalar üzerinden belirlenebilir. Bu nedenle, çalışma sonuçları araştırmacılara literatürdeki boşluklarla ilgili yol gösterici olma açısından oldukça önemlidir.

En fazla makalenin yayınlandığı dergilerin ilk yayın tarihi incelendiğinde birinci sırada olan Journal of Nursing Management dergisinin 1993, ikinci sırada olan Journal of Nursing Administration 1971 ve üçüncü sırada olan Journal of Advanced Nursing 1976 olduğu belirlenmiştir. Yanbing ve ark. çalışmasında (2019) Journal of Nursing Management dergisinin 1993-2018 yılları arasında bibliyometrik analizi yapılmıştır. Çalışma bulguları olarak derginin 2006'dan 2008'e kadar hızlı bir büyüme gösterdiği, derginin yayın sayısının son 11 yılda birkaç yıl hariç sabitlenme eğiliminde olduğu belirtilmektedir. Derginin dünya çapında araştırmacıların giderek daha fazla ilgisini çektiği belirtilerek en sık kullanılan anahtar

kelimelerin hemşirelik, hemşireler, yönetim, liderlik ve iş tatmini olduğu vurgulanmaktadır (Yanbing vd., 2019, s. 317).

Liderlik anlayışında yıllar içinde görülen değişim, sağlık hizmetleri ve hemşirelik alanına da yansımıştır. Etkileşimci liderlikten dönüşümcü liderliğe doğru evrilen bu süreçte hemşirelikte dönüşümcü liderlik ile ilgili araştırmalarını yıllar içinde arttırmıştır. Dönüşümcü liderleri izleyenlerin kararlara katılması ve yetki devri yapılması, izleyenlerin özgüvenini, iş memnuniyeti, performansını ve kuruma bağlılıklarını arttırmaktadır (İntepeler ve Barış, 2018, ss. 97-104). Hemşireler üzerinde yapılan çalışmalarda 1990-2023 yılları arasında dönüşümcü liderlik ve hemşirelik alanında yapılan çalışma, dönüşümcü liderlik ile diğer kavramların ilişkisini ayrıntılı bir şekilde araştırmış, dönüşümcü liderliğin hemşireler üzerinde olumlu yönde etkileri ortaya konmuştur. Dönüşümcü liderlik davranışı gösteren yöneticilerin, çalışanlarda kurum bağlılığı, iş memnuniyeti, iş üretkenliğini, motivasyonu arttırdığı, işten ayrılma niyetini, klinik devir hızını, azalttığı çalışmalarda vurgulanmıştır. Dönüşümcü liderlik davranışı gösteren hemşire yöneticilerin bakım kalitesinin arttırılmasına önemli katkı verdiği söylenebilir.

Bu çalışma sonucunda elde edilen nicel veriler diğer araştırmalara veri sağlayacak, nitel araştırmalar için yorum yapma olanağı verecektir. Kelime bulutundan elde edilen verilere göre en çok tekrarlayan kelimelerin liderlik, dönüşümcü, hemşireler, hemşirelik, yönetim, iş doyumu olduğu görülmektedir. Kelime bulutu sonuçları genellikle dönüşümcü liderlik kavramı ile bu değişkenler arasında çalışmaların yapıldığını göstermektedir. Bu sonuç araştırmacıların daha başka değişkenlerle dönüşümcü liderlik arasında yeni çalışmaların, hemşirelikte dönüşümcü liderlik davranışı ve etkilerini inceleyen yeni çalışmaların yapılmasına veri sağlayacaktır. Yapılan bu bibliyometrik analizin genel sonucu, alan yazında yapılması gereken araştırmaların neler olabileceğini, açıklanması ve bağlantı kurulması gereken kavramları, hemşirelik alanında dönüşümcü liderlik ile ilgili çalışmaların ilerlemesini ve gelişmesini göstermesi bakımından bir bakış açısı sunmaktadır. İleride yapılacak çalışmalarda elde edilen bu sonuçların dönüşümcü liderlik ve hemşirelik alanında mevcut durumunu değerlendirilmesi, alana yönelik genel bir bakış açısı sunması ve yapılması planlanan araştırmalara rehberlik edebileceği düşünülmektedir.

Yapılan bu çalışma özgün bir çalışmadır. Hemşirelik alanında dönüşümcü liderlik konusunu ele alan bibliyometrik analiz çalışmasına literatürde rastlanmamıştır. Bu nedenle bu çalışmanın konu ile ilgilenen akademisyenlere yararlı olacağı düşünülmektedir.

Hakem Değerlendirmesi: Dış Bağımsız

Yazar Katkısı: Fatma Azizoğlu: %60, Sibel Erkal İlhan: %40

Destek ve Teşekkür Beyanı: Çalışma için destek alınmamıştır.

Etik Onay: Bu çalışma etik onay gerektiren herhangi bir insan veya hayvan araştırması içermemektedir.

Çıkar Çatışması Beyanı: Çalışma ile ilgili herhangi bir kurum veya kişi ile çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Peer Review: Independent double-blind

Author Contributions: Fatma Azizoğlu: 60%, Sibel Erkal İlhan: 40%

Funding and Acknowledgement: No support was received for the study.

Ethics Approval: This study does not contain any human or animal research that requires ethical approval.

Conflict of Interest: There is no conflict of interest with any institution or person related to the study.

Önerilen Atıf: Azizoğlu, F. & Erkal İlhan, S. (2024). Dünyada dönüşümcü liderlik ve hemşirelik alanında yapılan yayınların bibliyometrik analizi (1990-2023). *Akademik Hassasiyetler*, 11(26), 218-242. <https://doi.org/10.58884/akademik-hassasiyetler.1502821>

Kaynaklar

- Akyurt, N. Alparslan, A. M. ve Oktar, O. F. (2015). Sağlık çalışanlarında liderlik tarzları-iş tatmini-örgütsel bağlılık modeli. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 6(13), 50-61.
- Alsaadan, N. Elsaid Reshia, F. A. A. Alruwaili, M. Alruwaili, A. N. Alshammari, M.S.S. and Alruwaili, A.O (2023). Impact of nurse leaders behaviors on nursing staff performance: a systematic review of literature. *The Journal of Health Care Organization, Provision and Financing*, 60, 1–14. <https://doi.org/10.1177/00469580231178528>
- Aria, M. and Cuccurullo, C. (2017). Bibliometrix: an R-tool for comprehensive science mapping analysis. *Journal of Informetrics*, 11(4), 959-975. <https://doi.org/10.1016/j.joi.2017.08.007>
- Ayeleke, R. O. Dunham, A. North, N. and Wallis, K. (2018). The concept of leadership in the health care sector. *Leadership*, (September). <http://dx.doi.org/10.5772/intechopen.76133>
- Ayrancı, E. ve Öge, E. (2010). Dönüşümsel liderlik kavramı hakkında önde gelen teoriler ve Türkiye’de kavramı ele alan çalışmalar. *Anadolu Bil Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 17, 37-46.
- Baker, N. (2022). Liderliğin evrimi ve başlıca liderlik tarzları. *Florya Chronicles of Political Economy*, 8(1), 29-46.
- Bass, B. M. and Riggio, R. E. (2005). Transformational leadership, *Taylor & Francis Inc., New York*. 5-7.
- Benmira, S. and Agboola, M. (2021). Evolution of leadership theory. *BMJ Leader*, 5, 3-5. <https://doi.org/10.1136/leader-2020-000296>

- Börner, K. Chen, C. and Boyack, K. W. (2003). Visualizing knowledge domains. *Annual Review of Information Science and Technology*, 37(1), 179-255. <https://doi.org/10.1002/aris.1440370106>
- Chen, C. (2006). CiteSpace II: Detecting and visualizing emerging trends and transient patterns in scientific literature. *Journal of the American Society for Information Science and Technology*, 57(3), 359-377. <https://doi.org/10.1002/asi.20317>
- Conger, J. A. (1999). Charismatic and transformational leadership in organizations: an insider's perspective on these developing streams of research. *Leadership Quarterly*, 10(2), 145-179. [https://doi.org/10.1016/S1048-9843\(99\)00012-0](https://doi.org/10.1016/S1048-9843(99)00012-0)
- Eraslan, L. (2004). Liderlikte post-modern bir paradigma: dönüşümcü liderlik. *Journal of Human Sciences*, 1(1). <http://www.jhumansciences.com/ojs/index.php/ijhs/article/view/168>
- Esen, M. Bellibas, M. S. and Gumus, S. (2020). The evolution of leadership research in higher education for two decades (1995-2014): A bibliometric and content analysis. *International Journal of Leadership in Education*, 23(3), 259-273. doi: 10.1080/13603124.2018.1508753
- Fırat, İ. ve Yeşil, S. (2020). Dönüşümcü liderlik özelliklerinin işletmenin yenilik yeteneği ve performansı üzerindeki etkisi. *Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(2), 40-47. <https://doi.org/10.18221/bujss.771266>
- Guleria, D. and Kaur, G. (2021). Bibliometric analysis of ecopreneurship using VOS viewer and R Studio Bibliometrix. 1989-2019. *Library Hi Tech*, 1(24), 1001-1024. <https://doi.org/10.1108/LHT-09-2020-0218>
- Hintea, C. Cristina, M. and Țiclaș, T. (2009). Leadership and management in the health care system: Leadership perception in Cluj County children's hospital. *Transylvanian Review of Administrative Sciences*, 5(27), 89-104.
- İntepeler, Ş. S. ve Barış, V. K. (2018). Dönüşümcü ve etkileşimci lider: izleyen ilişkilerinin hemşirelik ve sağlık hizmetlerine etkisi. *Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 9(2), 97-104.
- Karagöz, B. ve Şeref, İ. (2019). Değerler Eğitimi Dergisi'nin bibliyometrik profili (2009-2018). *Değerler Eğitimi Dergisi*, 17(37), 219-246.
- Kumar R. D. C. and Khiljee, N. (2015). Leadership in healthcare. *Anaesthesia and Intensive Care Medicine*, 17(1), 63-65.
- López-Robles, J. R. Cobo, M. J. Gutiérrez-Salcedo, M. Martínez-Sánchez, M.A. Gamboa-Rosales, N.K. and Herrera-Viedma, E. (2021). 30th anniversary of applied intelligence: A combination of bibliometrics and thematic analysis using SciMAT. *Applied Intelligence*, 51(9), 6547-6568. <https://doi.org/10.1007/s10489-021-02584-z>

- Mingers, J. and Leydesdorff, L. (2015). A review of theory and practice in scientometrics. *European Journal of Operational Research*, 246(1), 1-19.
- Moral-Munoz, J. A. Herrera-Viedma, E. Santisteban-Espejo, A. and Cobo, M. J. (2020). Software tools for conducting bibliometric analysis in science: An up-to-date review. *El Profesional de la Informacion*, 29(1), 273-289.
- Mumford, E. (1906). The origins of leadership. *American Journal of Sociology*, 12(2), 216-240.
- Nasir, A. Shaukat, K. Hameed, I. A. Luo, S. Alam, T. M. and Iqbal, F. (2020). A Bibliometric Analysis of Corona Pandemic in Social Sciences: A Review of Influential Aspects and Conceptual Structure. *IEEE Access*, 8, 133377–133402. <https://doi.org/10.1109/ACCESS.2020.3008733>
- Ramos-Rincón, J. M. Pinargote-Celorio, H. Belinchón-Romero, I. and González-Alcaide, G. (2019). A snapshot of pneumonia research activity and collaboration patterns (2001–2015): A global bibliometric analysis. *BMC Medical Research Methodology*, 19(184), 1–17. <https://doi.org/10.1186/S12874-019-0819-4>
- Renjith, V. George, A. and Renu, G. (2015). Transformational leadership in nursing. *International Journal of Scientific Research and Management Studies*, 2(2), 112-118.
- Shi, J. Duan, K. G. Guangdong, W. Zhang, R. and Xiaowei, F. (2020). Comprehensive metrological and content analysis of the public-private partnerships (PPPs) research field: a new bibliometric journey. *In Scientometrics* 124(3), 2145–2184. <https://doi.org/10.1007/s11192-020-03607-1>
- Sonnino R. E. (2016). Health care leadership development and training: progress and pitfalls. *Journal of Healthcare Leadership* 8, 19–29, <https://10.2147/JHL.S68068>
- Sott, M. K. Bender, M. S. Furstenuau, L. B. Machado, L. M. Cobo, M. J. and Bragazzi, N. L. (2020). 100 years of scientific evolution of work and organizational psychology: A bibliometric network analysis from 1919 to 2019. *Frontiers in Psychology*, 11, 1–15. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.598676>
- Souba, W. W. (2011). The begining of leadership. *Souba Philosophy, Ethics, and Humanities in Medicine* 2011, 6(5), 2-11.
- Stogdill, R. M. (1950). Leadership, membership and organization. *Psychological Bulletin*, 47, 1-14.
- Ukirde, K. S. and Singh, S. (2022). Transformational leadership in nursing: current perspectives. *International Journal of Science and Research*. 11(9), 1062-1063. <https://doi.org/10.21275/SR22925133913>

- Van Eck, N. J. and Waltman, L. (2010). Software survey: VOSviewer, a computer program for bibliometric mapping. *Scientometrics*, 84(2), 523-538. <https://doi.org/10.1007/s11192-009-0146-3>
- Vatan F. ve Arslan E. (2020). Servis Sorumlu Hemşirelerinin Dönüşümcü Liderlik Uygulamalarının İncelenmesi. *Dokuzeylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi E-Dergi*, 13(2), 100-107.
- Waltman, L. and Van Eck, N. J. (2013). A smart local moving algorithm for large-scale modularity-based community detection. *The European Physical Journal B*, 86(11), 1-14.
- Yanbing, S. Chen, V. Ruifang, Z. Stifan, Z. and Zhiguang D. (2019). Bibliometric analysis of Journal of Nursing Management from 1993 to 2018. *Journal of Nursing Management*, 28, 317-331.
- Yetim, B, ve Uğurluoğlu, Ö. (2021). Sağlık Sektöründe Dönüşümcü Liderlik ile İlgili Yapılmış Olan Çalışmaların İçerik Analizi ile İncelenmesi. *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 14(4), 1126-1142.
- Zavadskas, E. K. Skibniewski, M. J. and Antucheviciene, J. (2014). Performance analysis of civil Engineering Journals based on the web of science® database. *Archives of Civil and Mechanical Engineering*, 14(4), 519-527. <https://doi.org/10.1016/j.acme.2014.05.008>
- Zhu, J. Song, L. J. Zhu, L. and Johnson, R. E. (2019). Visualizing the landscape and evolution of leadership research. *The Leadership Quarterly*, 30(2), 215-232. <https://doi.org/10.1016/J.LEAQUA.2018.06.003>

Extended Abstract

The concept of leadership is defined as the most basic and general form of human unity. Leadership emerges wherever individuals interact. In addition to the interaction of individuals with each other, there is a mutual interaction between the individual and the group. Peter Drucker, defined as the founder of modern management, defined the concept of leader as "someone who has followers". Following this historical development in leadership, it is understood that approaches based on interaction and transformation have been adopted today and a new leadership era has begun. The "Transformational Leadership" approach has become increasingly important today as an inspiring and motivating theory in which leaders encourage those who follow them.

The aim of the research is to identify and visualize studies in the field of transformational leadership and nursing and to reveal trends in this field. The data was obtained from the Web of Science Core Collection database on August 22, 2023. Performance analysis, visualization, mapping and bibliometric analyzes were performed through the R software program Biblioshiny interface. For bibliometric data, all files in the WoS database were

searched with the keywords "transformational leadership" AND "Nursing". The research population was found to be 581. When the publication language, WoS category, year, countries, institutions, authors, publication type were limited to the scanned indexes Science Citation Index Expanded, Social Sciences Citation Index, Emerging Sources Citation Index and publication year between 1990-2023, the sample was found to be 363.

The analysis of the study was done on 363 publication data. In the research, the annual growth rate of articles produced in the field of transformational leadership and nursing obtained from the WoS database is 10.11. 363 articles were produced in 104 journals between 1990 and 2023. An average of 19.61 citations were found per publication. A total of 11,527 sources were used for all publications, 792 keywords were used by the authors, 535 words were used as keyword plus, 1028 authors were included in these publications, there were only 56 articles with a single author, there were 3.18 co-authorships per article, and the international co-authorship rate was 18%. It was found to be 18. While the most prolific author is found to be Kvist T, the most publications on the subject were produced by the United States with 144 articles.

Most of the studies were published in the Journal of Nursing Management. The United States has a strong place in the intellectual structure and cooperation network among other countries. It was found that the institution that did the most work in the field of transformational leadership and nursing was the University of Eastern Finland. It was observed that the keywords frequently used by the authors were "leadership", "nursing", "nurses", "transformational", "management", "job satisfaction". The prominent publication language with 353 articles is English.

The results of the bibliometric analysis showed that the studies in this field are extremely new. Studies conducted in the field of transformational leadership and nursing between 1990 and 2023 were included in the literature. Publications have been increasing gradually since 2008, and the highest number of publications has been reached in 2021. It can be said that this increase in publications over the years is due to the increased interest in the subject. Although most of the studies on charismatic leadership before 1990 were at the theoretical level, there were few empirical studies. While the studies conducted in this period focused on charismatic leadership, transformational leadership began to gain increasing importance and studies on both types of leadership gained momentum. By the end of the 1990s, many experimental studies were conducted on both leaderships.

Souba's article "The Presence of Leadership" highlighted the changes that have occurred in healthcare leadership over the years. These conceptual changes have paved the way for in-depth research on leadership over the years. The change in leadership over time started with the examination of personality traits, and in later approaches, leadership could be learned and training programs could be organized on this subject, behavioral

characteristics of leadership, leadership styles, and finally a change from new leadership approaches to transformational leadership took place. In this study, it has been seen that studies talking about new leadership approaches have emerged over the years, and the studies and articles have changed in this direction. The change in the understanding of leadership over the years has also been reflected in the field of health services and nursing. In this process evolving from transactional leadership to transformational leadership, he has increased his research on transformational leadership in nursing over the years.

The quantitative data obtained as a result of this study will provide data for other studies and provide the opportunity to comment on qualitative studies. According to the data obtained from the word cloud, it is seen that the most recurring words are leadership, transformational, nurses, nursing, management, job satisfaction. Word cloud results generally show that studies have been conducted between the concept of transformational leadership and these variables. This result will provide data for researchers to conduct new studies between transformational leadership and other variables, and new studies examining transformational leadership behavior and its effects in nursing. The general result of this bibliometric analysis provides a perspective in terms of showing what research needs to be done in the literature, the concepts that need to be explained and connected, and the progress and development of studies on transformational leadership in the field of nursing. It is thought that these results obtained in future studies can evaluate the current situation in the field of transformational leadership and nursing, provide a general perspective on the field and guide planned research.